

формируются у индивида не путем рационального выбора, а в результате социализации.

2) В республике преобладает ярко выраженная гендерная асимметрия в области экономической и общественно-политической активности. На уровне установок жителей Республики Адыгея фиксируются области, где воспроизводятся консервативные гендерные экспектации, когда женщины не могут работать в силовых ведомствах, занимать высокие посты в сфере управления, а им лучше традиционно концентрироваться на домашнем хозяйстве. В то же время остаются с советского времени распространенными взгляды, согласно которым работа женщин в медицине и образовании одобряется.

3) Вместе с тем фиксируется несоответствие мнений гендерных подгрупп касательно профессионального и служебного роста женщин в других сферах. Основная доля адыгейских мужчин не одобряет карьеру женщин в политике, бизнесе и

производстве, а основная доля жительниц относятся к этому наоборот позитивно.

4) На эмпирическом материале выявляется ориентация значительной части жительниц республик на трансформацию консервативных гендерных референций, однако сопротивление подобным подвижкам продолжают оказывать основное большинство мужчин.

#### Список литературы

1. Здравомыслова О.М. Семья и общество: гендерное измерение российской трансформации. М., 2003. С.129.

2. Бодина Ю.Н. Гендерная специфика в профессиональном управлении // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. 2011, № 9.

3. Тыкова А.А. Эволюция социального статуса женщины в адыгском обществе: гендерный подход. – Майкоп, 2006.

**Кислий А. О.**

кандидат філософських наук, доцент,  
докторант кафедри богослов'я та релігієзнавства,  
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова  
(Україна, Київ)

### ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ХРИСТІАНСЬКОГО СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СВІТУ

**Kysliy A.O.**

PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor,  
candidate for a doctor's degree of the Department of Theology  
and Religious Studies, National Pedagogical Dragomanov University  
(Ukraine, Kyiv)

### VALUE ASPECTS OF THE CHRISTIAN SOCIAL IDEAL IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF THE MODERN WORLD

**Анотація.** Визначено актуальність вивчення питання сучасних ціннісних аспектів християнського суспільного ідеалу. Тривала історія показує, що християнство не лише узагальнює цінності, але і на підставі сучасного бачення соціальних проблем схильне до суттєвих змін та трансформацій, уточнень та доповнень богословської інтерпретації соціального ідеалу. Для християнської аксіології принциповим залишається пріоритетність власне християнських цінностей над всіма іншими. Доведено, що християнство в межах власної ціннісної системи формулює такий суспільний ідеал, що дозволяє мотивувати перетворення всього світу і санкціонує досягнення в соціально-економічній, соціально-політичній сферах та культурі в цілому.

**Summary.** It has been determined the relevance of understanding the contemporary value aspects of the Christian social ideal. Long history shows that Christianity not only generalizes values, but also, on the basis of the contemporary vision of social problems, is prone to significant changes and transformations, clarifications and additions to the theological interpretation of the social ideal. For Christian axiology, the priority of Christian values over all others remains fundamental. It is proved that Christianity within its own value system formulates such social ideal, which allows to motivate the transformation of the whole world and sanction achievements in the socio-economic, socio-political spheres and culture as a whole.

**Ключові слова:** ідеал, соціальний ідеал, цінності, християнські цінності, християнська демократія.

**Keywords:** ideal, social ideal, values, Christian values, Christian democracy.

**Постановка проблеми.** Звернення до християнських цінностей сучасного світу декому здається занадто архаїчним. Проте, як показує практика, розвиток світового співтовариства значною мірою залежить від глибини теоретичного

вивчення невичерпних потенціалів багатогранної і суперечливої реальності соціальних явищ і процесів. Системні зрушення та істотні перетворення, що відбуваються впродовж останніх десятиліть, призвели до переосмислення багатьох

політичних і економічних стереотипів, усталених світоглядних потреб, переконань, ціннісних орієнтацій. Природно, що в нових умовах цивілізаційного розвитку, суттєво виріс інтерес до духовної сфери суспільства, виникає потреба перегляду як нових, так звичних універсальних соціальних констант. Перед сучасними мислителями постає завдання обґрунтувати основоположні світоглядні ідеї соціального ідеалу та можливості його легітимізації. Надійність соціального ідеалу в його ціннісному вимірі повинна бути правомірною не тільки в світоглядному чи теоретичному значенні, але й соціально-практичному.

Необхідність осмислення суспільного ідеалу як носія найвищої цінності спричинена тим, що саме він слугує критерієм сприйняття реальності та спрямовує людську поведінку в моральній, естетичній, політичній, економічній сферах. Адже соціальний ідеал володіє не лише абстрактними узагальненими цінностями, а й конкретними уявленнями про образ та потребу бажаного майбутнього, яке має всі переваги сучасного світу і усуває всі його вади.

З усього кола аксіологічних питань принципово важливого значення в структурі людської духовності набуває проблема інтерпретації соціального ідеалу в сучасному християнстві як одного з чинників проектування розвитку держави та громадянського суспільства. Християнська Церква постійно тримає у фокусі своєї уваги процеси, що відбуваються в різних суспільних сферах, і намагається оперативним висловлювати власне відношення до них у наукових статтях, монографіях та офіційних документах. Однак, християнська ціннісна проблематика була і є однією із найактуальніших у сучасній світовій та вітчизняній релігієзнавчій і богословській думці.

Отже, **метою роботи** є дослідження соціального ідеалу у ціннісних вимірах християнства, що спрямоване на критичний аналіз соціальної реальності і вироблення концептуальних ідей адекватного сприйняття соціальної дійсності та становлення ідеального суспільного устрою.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Вагомий внесок в опрацювання проблем релігійної духовності, цінностей соціального ідеалу як особливої абстрактної сутності, розробку широкого діапазону поглядів з питань аксіології, зробили такі філософи, як: Августин Блаженний, Аристотель, Бергсон А., Вебер М., Гегель Г., Гуссерль Е., Дюркгейм Е., Еліаде М., Кант І., Конт О., Маркс К., Марсель Г., Платон, Руссо Ж.-Ж., Спенсер Г., Тейяр де Шарден П., Фома Аквінський, Фромм Е., Фукуяма Ф., Хайдеггер М., Хейзінга Й., Швейцер А., Шелер М., Ясперс К. та ін.

Помітне місце у створенні аксіологічних концепцій посідають роботи християнських таких релігійних філософів, як: Бердяєв М., Булгаков С., Вишеславцев Б., Зеньковський В., Ільїн І., Карташов О., Лоський М., Новгородцев П.,

Соловйов В., Сорокін П., Трубецької Є., Флоренський П., Флоровський Г., Франк С., Хомяков О., Шестов Л. та ін.

Дослідження питань релігійної моралі, ціннісних засад християнства в сучасному та історичному соціокультурних контекстах проводяться такими вітчизняними релігієзнавцями, як: Бабій М., Богачевська І., Бондаренко В., Єленський В., Здіорук С., Колодний А., Кочан Н., Любащенко В., Маринович М., Недавніа О., Пирог Г., Саган О., Титаренко В., Филипович Л., Чорноморець Ю., Яроцький П. та ін.

**Виклад основного матеріалу.** Виникнення християнства пов'язано з новою ціннісною системою, проголошеною у вченні Ісуса Христа, що стало революційним поворотом у моральній свідомості й духовній культурі. Позитивний потенціал релігії полягає у тому, що завдяки цим універсальним духовним ідеям, вона, кинувши виклик ідеалам старого світу, залишилась актуальною для всіх наступних поколінь. Розпочинаючи з формування, поширення та прийняття християнства і до сьогодні продовжується переоцінка цінностей. Концептуальні ідеї соціального ідеалу, створені сучасними християнськими мислителями, зазнають значного впливу історичних соціокультурних, релігійних, філософських, політичних, економічних змін, що відбуваються як у церковному, так і світському бутті людини та суспільства.

Біблія не дає відповіді на багато важливих соціальних питань сучасності, адже неможливо було в перші століття християнського літочислення розмірковувати над тими проблемами, з якими стикається людство зараз. Християнські цінності не зводяться лише до євангельських заповідей і моральних принципів. Вони завдяки своїй довершеності є джерелом постійних роздумів як за сутнісним змістом, так і в сенсі можливості бути реалізованими у будь-якій життєвій ситуації. Тому для сучасного розуміння християнських цінностей дослідники вдаються до трактування біблійних текстів, праць Отців Церкви, творів християнських теологів і вчителів церкви, що мають конфесійні особливості.

Тривала історія показує, що християнство не лише узагальнює цінності, але і, завдяки можливості людини розкрити свій потенціал у всіх сферах життєдіяльності, визначає способи виробництва і засвоєння нею нових істин та ідеалів. Постійний процес творіння та людської творчості як реалізації її здібностей і дарувань вимагає змін та трансформацій, уточнень та доповнень богословського, церковного бачення соціальних проблем, що стає особливо помітно на початку третього тисячоліття. Сучасний світ, наголошуючи на економічних чинниках, відповідальний за формування образу християнства як перешкоди на шляху загального суспільного прогресу. Традиційні християнські цінності сьогодні не можуть виконувати важливі соціальні функції,

адже не відносяться до числа основних факторів вирішення важливих соціальних проблем. Сьогодні вони не розглядаються окремо від загальнолюдських, культурних, духовних, етичних та естетичних світоглядних пріоритетів людини. Їх результат відображається у розумінні змісту, форм реалізації та функціонування християнських чеснот і, головне, їх соціального значення. Християнські церкви, залишаючись джерелом духовності й моральності, претендують на винятковість у визначенні соціального ідеалу, що пов'язується з пріоритетною увагою до людської особистості.

В своїх наукових розвідках Ганна Пирог [7] пропонує власну структуру християнських цінностей. Пріоритетною цінністю, абсолютном, початком, основою і сутністю всього визнається Бог. Вищим благом для християнина являється Богооткровенна істина про Пресвяту Трійцю, яка є джерелом і усіх інших цінностей. Бог визнається об'єктивно існуючою ідеальною метою як в метафізичній, так і в соціальній площині, є сенсом усіх позитивних людських прагнень. Шанування й служіння Богу, наслідування й уподібнення Йому, особиста зустріч з Ним дає фундаментальні підстави для створення соціальних та особистих сенсів і ціннісних орієнтирів. Особливе місце в тут займає особистість Ісуса Христа.

Наступну групу християнських цінностей утворюють цінності-цілі, що визначають генеральну лінію життєдіяльності віруючої людини, тобто вирішують проблему сенсу життя як співвідношення конечності фізичного і безкінечності духовного буття людини, питання смерті й безсмертя. Ідея сенсу виходить з кінцевої цілі існування людини і вирішується на користь есхатологічної перспективи безсмертя душі та Царства небесного, а тимчасовим матеріальним благам відводиться підпорядковане значення. Шлях досягнення безсмертя уподібнюється з жертвовністю, яка пронизує сакральну сторону духовності людини.

Третя група – це цінності-засоби. Вона є найбільш насиченою і суперечливою для різних конфесій, адже пропонує християнам такий набір способів життя, що дозволять досягнути ідеалу спасіння. Принциповим і спільним для всіх християн є віра, яка у суспільному житті виступає узагальненим показником спрямованості інтересів, духовних потреб, запитів особистості. Віра, на думку Подольської Є. А., включає в себе такі компоненти: смисловий (визначає сутність буття і ціннісне відношення до нього); емоційний (переживання людиною свого взаємозв'язку з цінностями); поведінковий (виявляється в готовності до активної життєвої позиції). Істотним є той факт, що віра є ірраціональним феноменом, який *a priori* надає особистості особливу значущість тих цінностей, які людина вільно обирає у своєму власному житті [8, с. 86.]. Вищою домінантою християнських цінностей, джерелом віри, початком християнського світогляду, абсолютним

імперативом морального закону і основою соціального ідеалу є любов.

Четверта група – визначає важливі сторони реальної життєдіяльності людини, соціальні відносини, працю тощо, які потребують релігійної інтерпретації. Це свідчить про обґрунтованість в християнській теології не лише цінностей трансцендентного світу, а й земних благ, в тому числі матеріальних, тобто визнання всіх проявів буття як Творіння Божого.

Необхідно зазначити, що християнська аксіологія не намагалася визначити структуру, класи чи рівні цінностей, адже принциповим для неї є пріоритетність власне християнських цінностей над всіма іншими. Вони мають божественне походження і повинні сприйматися як заповіді «не від світу цього», як «дар небес». Християнське розуміння цінності ґрунтується на ідеї блага, як того, до чого прагнуть, щоб досягти досконалості.

Особливе місце у системі християнських цінностей відводиться людині як унікальній, безсмертній, духовній істоті, створеній Богом за Своїм образом і подобою. Абсолютна онтологічна значимість людської особистості можлива лише завдяки дарованого Богом примату свободи і творчості. Стверджуючи ідею богоподібності людини, християнство відстоює уявлення про первинність її духовної сутності по відношенню до суспільства. Типові постановки цієї проблеми в історії християнської думки залежать від можливостей подолання людиною духовної кризи як можливість реалізувати себе в суспільному житті.

Найвищою цінністю для віруючої людини, принципово відмінною від наявної сфери дійсності, що входить з нею в протиріччя, є ясно виражене уявлення про трансцендентне. В його межах соціальний ідеал трактується як існуючий об'єктивно і дається людині безпосередньо в її духовному досвіді як прояв особистого подвигу. Драма порятунку у християнстві відволікала увагу від соціальних змін, які не мали для нього самостійного значення і були рідше проявом людської гордині, гріха, відмови від духу смиренності. Проте, запропонувавши концепції досконалого суспільства, християнство сприяло соціальному і політичному реформуванню. Рух Церкви у напрямку збільшення впливу на суспільство, що відповідає її покликанию, дозволив по іншому подивитись на порятунок людини, який треба шукати не у втечі від світу, а в самому земному житті. Творча діяльність стала для людини головним засобом прославлення Бога. В межах власної ціннісної системи християнство зуміло сформулювати такий суспільний ідеал, що дозволив мотивувати перетворення всього світу і санкціонував досягнення в соціально-економічному, соціально-політичному житті й культурі в цілому.

Можна з упевненістю зробити висновок, що у формуванні соціального ідеалу сучасної західної

людини визначальну роль відіграв протестантизм. Макс Вебер [2] писав, що протестантське вчення виступило проти прагнення до багатства як самоцілі і разом з тим розірвало кайдани стремління людини до збагачення, перетворюючи його не тільки в законне, а й угодне Богові заняття. У багатстві як результаті професійної діяльності воно бачило Боже благословення і разом з тим раціональність з економічної точки зору способу життя. Пошук порятунку в загробному житті за допомогою виконання своїх професійних обов'язків як покликання став джерелом економічних і політичних успіхів, бурхливого розвитку країн. Протестантська ідеологія поступово формує ідеал людини як самостійної економічної одиниці, а її підпорядкування громадським інтересам переміщується на другий план. Протестантизм відповідально й наполегливо відмовляється від будь-якого імперативного розуміння моралі й доводить можливість кожної людини самостійно, без посередників досягнути істину. Він визначив ціннісні аспекти економічної діяльності, що акумулювались в християнський соціальний ідеал. Сьогодні протестантизм досить неоднорідний і складається із багатьох напрямків, кожен з яких розробляє специфічні соціально-етичні цінності і висловлює своє особливе бачення вирішення соціальних проблем.

Християнське вчення про суспільний ідеал тісно пов'язане з цінностями християнської моралі. Християнська мораль – це вічне соціальне явище, яке існує і функціонує як сукупність чітко визначених загальних принципів, вимог, норм у вигляді ідеалізованої універсальної схеми поведінки, що є обов'язковою для кожного члена суспільного організму. Можна говорити про те, що окремо існують католицьке і православне, а також низка протестантських етичних вчень, кожне із яких містить схожі, але не однакові, чесноти, норми й правила поведінки. Але базовими для всіх і на всі часи є слова Ісуса Христа, що стосуються найрізноманітніших сторін життя, які у всіх своїх сентенціях ведуть до однієї думки: людина повинна стати людиною: «Бути досконалою...». Саме в Нагірній проповіді було сформульовано Золоте правило моральності, що повинно виражатися не тільки у свідомості, а в реальних взаєминах між людьми. Цінності християнської моралі не повинні розходитися з реальними вчинками і мораль за будь-яких умов не може розминатися з справжніми вимогами моральності. Соціальний аспект моральності означає здатність особистості самостійно усвідомлювати відповідність своїх вчинків і рішень ціннісному змісту соціальних відносин. Саме існування духовності і моральності буде залежати від дотримання ціннісних установ, життєвих орієнтирів та мотивації діяльності.

Кожна людина є унікальною і невтомною, отримавши свободу і можливість спасіння у благодаті й жертві Христа. Християнська надія на спасіння починає реалізовуватися тут, на Землі, з участі в створенні нового, гідного людини світу.

Свобода дозволяє побудувати справжні взаємини між людьми, які зумовлюють об'єднання всіх людей, виступає необхідною суспільно-духовною комунікацією для вияву суспільних цінностей. «Окрема людина лише тоді може стати вільною, коли вільною є й інша людина, тобто коли суспільство, в якому вона існує, є солідарним» [10, с.40].

Незважаючи на присутність традиційної активної боротьби із соціальним злом, вищою мірою якої є зречення від світу, аскеза, у всіх гілках християнства передбачається активна діяльність в світі. Християнська Церква вважає, що пристосування християнської системи цінностей до ціннісної системи світу, пошук компромісів в реальному житті та засобів згладжування особливо гострих розбіжностей між світськими й релігійними цінностями, наприклад, в області сексуальної моралі, є неприпустимим. Адже такий процес вимагає повної або часткової відмови від власних переконань на користь прийнятих для світського суспільства, при тому, що вони прямо чи приховано містять заперечення християнських цінностей, християнського соціального ідеалу, суперечать божественному закону.

Розбіжності в оцінці соціальних явищ між людьми, які сповідають і представляють однакову віру, породжують нові ідеї, думки, вчення, виявляють тенденцію до утворення релігійних груп. Виникнувши в результаті протесту, вони через якийсь час показують схильність до компромісу із суспільством у новому ціннісному вимірі. На цій хвилі відбуваються модифікації інтерпретацій ціннісних основ соціального ідеалу стосовно інтересів окремих спільнот. Тому наявність багатьох християнських конфесій, напрямків, організацій, свідчить про різноманітність дефініцій у питаннях узгодження релігійних та світських цінностей соціального ідеалу.

Ортодоксальність православ'я, наприклад, дозволяє трактувати ціннісний зміст соціального ідеалу у запереченні мирського світу та мирських проблем. В результаті вся соціальна дійсність є вважливою, але другорядною у порівнянні з аскетичним, чернечим ідеалом, що породив ідеї простоти, обмеження потреб і бажань, безкорисливості та негативного ставлення до матеріальних благ. Тому православні богослови не настільки переймаються питаннями цінності соціального ідеалу, соціальної рівності та справедливості. Лише вчення і віра в майбутнє Царство Боже є сучасне і майбутнє Церкви, а наступ на цю істину змушує Церкву діяти безкомпромісно в питаннях охорони свого віровчення. Таку ситуацію можна спостерігати на прикладі Російської Православної Церкви. Історичний доробок її православної аксіології виявляється обмеженим для формування ціннісних засадничих аспектів сучасної соціальної концепції. Апеляція до праць представників філософсько-богословської думки, що сформувалась до початку

XX ст. і є далекою від реалій сьогодення, дозволяє лише фрагментарно представити елементи сучасної православної рефлексії щодо соціальної проблематики.

Церковні лідери вважають, що служіння з метою порятунку світу і людини передбачає тісну взаємодію з суспільством, з різними суспільними інститутами, з окремими людьми, навіть якщо вони ідентифікують себе з світоглядними істинами, які часто суперечать основам християнської віри. Усунення релігії з простору духовно-ціннісного забезпечення соціальних процесів суперечить теоретичній обґрунтованості та практичній корисності такої взаємодії. Адже вона визначає поведінку багатьох людей та є основою різних форм суспільних відносин. Тому авторитетні суб'єкти політики та громадянського суспільства розуміють інституційне та світоглядне значення релігії в сучасному процесі плюралізму думок та діалогу різних культур.

Християнство не заперечує важливості прагнення досягнути істину і благо людьми, які мають інші релігійні чи нерелігійні переконання. Переломним моментом переходу із стану конфронтації до розвитку діалогу релігій, спрямованого на пошук шляхів співіснування і нових методів взаємодії у соціальній сфері став II Ватиканський собор (1962-1965) [4]. Після Собору стосунки між церквами та відносини Церкви до нехристиянських вчень вперше в історії християнства були зафіксовані на доктринальному рівні. Характерною рисою міжрелігійного діалогу є повага до тих образів, правил і переконань, що є істинними і святими в інших релігіях. Цей компроміс необхідний і можливий в широкому спектрі соціально важливих світоглядних питань у всьому їх розмаїтті.

Підтвердженням історичного формування та сучасного існування Європи як процесу діалогу різних культур є дослідження Віллема Ж.-П. [3]. Минуле християнської церкви та її вплив на формування західної цивілізації сприймається неоднозначно, часто негативно з моральної точки зору. Зустріч релігійної віри з розумом, секуляризацією та світським життям на теренах сучасної демократичної Європи легалізували автономію світського і релігійного. Нинішня європейська спільнота, багата на розмаїття релігійних ідей та філософських думок з елементами критичного підходу до релігії, має різний попит на релігійні цінності та особливі стосунків між релігією і суспільством.

Радикально нова ситуація у європейському просторі спричинена появою потужного ісламського сегмента. Релігійна, національна, історична і культурна ідентифікація Європи постала перед випробуванням новими соціокультурними реаліями. Вселенський патріарх Варфоломій розуміє такі процеси як зустріч з Іншим. Вона повинна привести до нової культури життя разом в оточенні різних поглядів і світоглядів, оновлення толерантності в атмосфері

відкритого діалогу та взаємоповаги. Така дійсність повинна спонукати кожного замислитися над істинними цінностями своєї віри [1, с. 297]. Трансформації сучасного світу, що спричинені різними політичними, науковими, економічними та іншими досягненнями людства, відкривають нові перспективи для міжкультурного діалогу, який веде як до творення, так і – руйнування. Сучасний процес взаємопроникнення та діалогу веде до еклектизму та нігілізму, створюючи загрозу ціннісним переконанням, які відточувались протягом багатьох століть. Тому питання про те, що в даному контексті є добрим і чому, навіть на шкоду самому собі, його слід чинити, – на думку Ратцінгера Й.– залишається без відповіді. Але, на його переконання, є три цінності, одностороннє сприйняття яких у сучасній свідомості є міфом і небезпекою для моралі. До таких він відносить: прогрес, науку, свободу, які потребують деміфологізації як звільнення розуму і повернення його до самого себе. Вічні цінності не можуть бути скасовані або нав'язані навіть рішенням більшості, що є міфом сучасної розумної політики [9].

Християнство вперше в історії не тільки у релігійно-духовному, а й у політико-правовому полі встановлює рівність людей, як особистостей, неповторних і унікальних носіїв свободи. Тому християнське богослов'я спільне в критичному, але водночас лояльному ставленні до демократії як системи, що забезпечує громадян можливість вибору, гарантує їм свободу в правовій державі. Але ідеально бачиться християнська демократія, де її принципи та моральні цінності не просто декларуються, а поряд з церковною ангажованістю мають безкомпромісне значення в житті всієї спільноти.

Найбільш комплексно обґрунтував засади християнської демократії французький католицький філософ Жак Маріте у своїх роботах «Всеохоплюючий гуманізм», «Християнство і демократія», «Права людини і природне право» і «Людина і держава». Будучи послідовником філософії персоналізму, яка прагнула зайняти своє місце між ідеями індивідуального лібералізму і колективного соціалізму, запропонував концепцію, в якій провідне місце займали плюралізму та терпимості, концентруючи в собі ідеї світської демократії й католицької соціальної доктрини. Основна увага приділялась людині як особистості, що має соціальні зобов'язання і несе відповідальність. На сьогодні християнська демократія представляє собою політичний бренд, позбавлений власне християнської основи. Але плюралізм мислення робить її привабливою як для віруючих християн, так і для людей з іншими світоглядними переконаннями.

Усвідомлюючи кризовий стан та вичерпаність сучасної секуляризованої дійсності, християнські теологи працюють над вдосконаленням адаптації та впливу Церкви на демократичні способи організації суспільного життя. Вони будуть залежати від того, наскільки саме християнство бути здатне

сповідувати цінності демократії. Запропонували нові серйозні ідеї для наповнення соціального ідеалу, християнська демократія може стати актуальною перспективою для постсекулярного суспільства. Сучасна демократія виснажена секулярними концептами та не має власних ресурсів для оновлення. Отже, нове життя для демократії можуть дати трансформації християнства в результаті реальної проєкції власного соціального ідеалу в соціальну дію.

Співробітництво Церкви і держави полягає у справі духовно-моральної опіки, спрямованої на благополуччя своїх громадян і зміцнення соціальної стабільності. Пропагування ідей свободи, миру, добра, правди, істини, справедливості, принципів особистого і суспільного блага не перетворює Церкву на політичну силу. Це принижує значення християнських цінностей, які, безумовно, ширші рамок тієї чи іншої політики. Християнська Церква є не лише суспільним інститутом, а й божественним, що полягає у її походженні від Ісуса Христа та у її надприродному способі існування як Містичного Тіла Христового.

В аксіології християнства відобразилися особливості світогляду і специфічне ставлення представників православної, католицької та протестантської конфесій до питань релігійних цінностей. Вихідною позицією для з'ясування актуальних питань ціннісного характеру у різноманітності міжконфесійних християнських дискурсів виявляються суб'єктивні ознаки свідомості сучасної людини. У своїй глибинній основі суспільний ідеал являє собою соціокультурну цінність у єдності особистісних та надіндивідуальних вимог до значимого, належного, бажаного. Формування цінностей суспільного ідеалу як принципової цілісності в рамках окремо взятої форми суспільної свідомості можливо лише в синтезі наукових, філософських, етичних і богословських ідей і концепцій. Сьогодні Церква намагається переосмислювати своє соціальне вчення в есхатологічній перспективі, для якої важливо не стільки схоластичне бачення світу і людини, скільки практичні вказівки в сфері особистої, сімейної і суспільної моралі.

Головне завдання сучасної християнської аксіології зводиться до того, щоб на прикладі вирішення конкретних соціально значущих проблем відшукати спільну точку між абсолютним і відносним, між сподіванням на спасіння і реальністю нашого світу, зануреного в структурне зло. Сучасна християнська соціальна філософія прагне визначити сутність відповідальності за існуючі глобальні проблеми і негаразди. Складність та суперечність такого завдання у його практичній реалізації, на думку Анатолія Мініча, полягає в тому, що «фактично мова йде про персональну відповідальність за наслідки колективної діяльності» [5, с.275].

Отже, сучасні світові процеси та їх наслідки у всіх сферах життя сприяють зміні способів мислення та поведінки, пошуку компромісів між людиною, суспільством і Церквою. Сучасний світ з тріумфуючим індивідуалізмом і плюралізмом ускладнює можливість ціннісного витлумачення соціального ідеалу, пропонуючи швидкі та легкі способи зцілення суспільства без особливих духовних зусиль. Занепад моральності, руйнування традиційних цінностей та невизначеність нових, шлях до суспільства споживання викликають занепокоєння у багатьох сучасних християнських мислителів. Тому в сучасних умовах кризи ідентичності християнство бере на себе відповідальність за вироблення таких ціннісних засад соціального ідеалу, що будуть зводитись не лише до абстрактної ідеї індивідуального вибору шляху вдосконалення та спасіння, а й активізації для реалізації соціально важливих завдань сьогодні і на перспективу, де центральна роль відводиться людині. Такий процес формування і втілення соціального ідеалу в єдності абсолютного і відносного може означати можливість прагнення до ідеального суспільного устрою в межах земної історії.

### Список літератури

Варфоломій Вселенський Патріарх. Віч-на-віч з тайною. Православне християнство у сучасному світі. – К.: Дух і Літера, 2011. – 360 с.

Вебер Макс. Избранные произведения. / Пер. с нем. Сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдова; Пред. П.П.Гайденко. М.: Прогресс, 1990. – 808 с.

Віллем Ж.-П. Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття. / Пер. з фр. – К.: Дух і Літера, 2006. – 331 с.

Документи Другого Ватиканського Собору: Конституції, декрети, декларації. – Л.: Свічадо, 1996. – 759 с.

Мініч А. Християнство в пошуках відповіді: проблеми соціально-етичної доктрини // Волинський Благовісник. – 2015. – №3 с. 261-280

Нойхауз Н. Ценности христианской демократии / Пер. с нем. – М.: Республика, 2005. – 192 с.

Пирог Г. В. Ціннісна природа релігії (аксіологічний аналіз християнства) // Автореф. ... канд. філос. наук: 09.00.11 / Інститут філософії імені Г.С.Сковороди, К., 2005. – 18 с.

Подольская Е. А. Ценностные ориентации и проблема активности личности / Е. А. Подольская. – Харьков: Изд-во "Основа" при ХТУ, 1991. – 164 с.

Рацингер Йосиф. Цінності в часи перемін: Долання майбутніх викликів / Пер. з нім. О. Конкевича. – Львів: Місіонер, 2006. – 168 с.

Lafontaine O. Fortschritt und Solidarität. - Bonn: Reinbek Verlag, 2008. – 228 s.